

SUOMEN KIELEN ASTI JA SAAKKA: TERMINATIIVISTEN PARTIKKELIEN SYNONYMIA, MERKITYS, KÄYTTÖ, JA KEHITYS SEKÄ ASEMA KIELIOPISSA

PIA PÄIVIÖ

VÄITÖKSENALKAJAISITELMÄ
TURUN YLIOPISTOSSA 28.
HUHTIKUUTA 2007

Väitöskirjani ollessa tässä vaiheessa voi todeta, että »ONPA MUKAVAA OLLA TÄSSÄ ASTI!»

Syksyllä 1996, kun ensimmäisen vuoden suomen kielen opiskelijana olin juomassa aamukahvia Hämeentien ja Kerttulinkadun kulmassa olevassa konditorialiikkeessä, tuli pöytäni japanilainen vanhempi herrasmies ja kysyi, voisinko yrittää auttaa häntä eräissä asiassa. Vastasin hänelle yrittäväni parhaani. Seuraavaksi tämä mies esitteli itsensä Turun yliopiston suomen kielen oppiaineen opiskelijaksi ja kertoi, että hän on saanut lehtorilta kotitehtävän, jota ei ole pystynyt ratkaisemaan. Mies kysyi, voisinko auttaa häntä. Kerroin miehelle, että olen itsekin

suomen kielen oppiaineen opiskelija. Tästä hän tietysti rohkaistui ja kertoi, että hän oli saanut kotitehtäväkseen selvittää, mitä eroa on *asti-* ja *saakka-*sanoilla.

Mietin hetken, ja kun en heti keksinyt mitään tyydyttävää vastausta, kysyin häneltä, milloin kotitehtävät tarkastetaan. Ylihuomenna, kuului vastaus. Hetken mietittyäni ehdotin hänelle, että tapaisimme huomenna samaan aikaan samassa paikassa, ja minä yrittäisin etsiä vastauksen hänelle. Lupasin ottaa asiasta selvää.

Palasin Fennicummin kirjastoon ja aloin tutkia asiaa. En kuitenkaan löytänyt mitään tietoa siitä, että näillä kahdella sanalla olisi jotain eroa. Seuraavana päivänä tavatessamme kerroin, että sanat ovat muutaman suomen kielen asiantuntijan mielestä katsottavissa jopa täydellisiksi synonyymeiksi. Täydellinen synonyymiahan merkitsee sitä, että

▷

sanat ovat denotaatioiltaan eli varsinaiselta merkitykseltään, tyyliltään, konnotaatioiltaan eli sivumerkityksiltään ja affektisilta merkityksiltään keskenään vaihdettavissa missä tahansa lauseyhteydessä. Ehdotin japanilaiselle opiskelijalle, että kannattaa vastata, että sanoilla ei ole mitään eroa. Totesin kuitenkin heti perään, että antamani vastaus ei tyydytä minua. Istuin nimittäin juuri Aapo Taimisen semantiikan luentokurssilla, ja siellä oli mainittu täydellisen synonymian olevan mahdotonta. Niinpä lupasin vielä kerran tutkia asiaa tarkemmin ja ottaa häneen myöhemmin yhteyttä.

Tänään, lähes yksitoista vuotta myöhemmin, tässä tilaisuudessa keskustellaan *asti-* ja *saakka-*sanoista. Yhdentoista vuoden ajan olen ollut kiinnostunut näistä kahdesta sanasta ja tutkinut niitä eri korpuksissa. Tässä välissä olen kirjoittanut myös pro gradu -tutkielmani *asti-* ja *saakka-*sanoista.

Äidinkieliselle suomen puhujalle näiden sanojen käyttö on itsestäänselvyys. Neli-vuotias tyttäreni hallitsee *asti-* ja *saakka-*sanojen käytön. Leipoessamme pääsiäispullia hän totesi, että »Leipominen on rankkaa työtä. Minun taikina ulottuu iltaan asti». Verbi-valinta oli tässä vähän outo, mutta *asti-*sanana käyttö aivan korrekti.

Ei-äidinkieliselle suomen kieltä puhuvat eivät ole aivan yhtä onnellisessa asemassa. Ulkomaalaiset kielenoppijat ovat usein kysyneet minulta, mitä *asti-* ja *saakka-*sanat merkitsevät ja miten niitä käytetään? Yllätyksekseni suomi toisena ja vieraana kielenä -oppikirjoissa on lähes kokonaan sivuutettu *asti-* ja *saakka-*sanat, ja varsinkin niiden käytön opettaminen.

Suomen kielen sanakirjoissa (NS s. v. *asti*, *saakka*) *asti-* ja *saakka-*sanoista sanotaan seuraavaa: »*asti* ja *saakka*: paikan, ajan tai määrän rajaa ilmaisemassa.»

Paikasta esimerkkeinä annetaan *rantaan asti*, *kaulaan asti*, *maahan saakka*, *Oulusta*

saakka, ajasta *aamuun asti*, *kuolemaan asti*, *syntymästä saakka*, ja määrästä tai asteesta *ylioppilaaksi asti*, *korkeimpaan oikeuteen saakka*, *viimeiseen penniin saakka*, *sataan asti*.

Mutta eikö rajaa ilmaise suomen kielessä jo pelkkä paikallisija? Muun muassa E. N. Setälän (1952) mukaan suomen paikallissijojen tehtävänä pidetään rajan ilmaisua. Tästä seuraa, että rajaa edellä mainituissa ilmauksissa osoittavat siis sekä paikallissijat että *asti* tai *saakka*. Voisiko-han *asti-* ja *saakka-*sanoilla olla muitakin funktioita lauseessa? Ilmaiseeko *asti* rajaa myös sellaisessa lauseessa kuin *Setäni asuu Kanadassa asti*?

Tutkimukseni osoittaa, että *asti-* ja *saakka-*sanoilla on useampia funktioita. Ensinnäkin ne todellakin osoittavat tai korostavat paikallissijan ilmaisemaa rajaa, esimerkiksi *Moottoritiellä oli autoja ruuhkaksi asti*.

Toiseksi ne ilmaisevat terminatiivisuutta. Terminatiivisuudella tarkoitan lauseen ilmaisemaa rajattua jatkumoluonteisuutta. Terminatiivisuus kytkeytyy työssäni siihen, onko lauseen ilmaisema tekeminen ajassa jatkuvaa ja rajaamatonta, kuten lauseessa *Setäni asuu Kanadassa* vai onko lauseessa ilmaistu tekeminen rajattua, kuten *myyn auton*.

Lauseen rajattuutta tai rajaamattomuutta eli lauseen aspektia voi muuttaa. Useimmiten fennistisessä kirjallisuudessa ensimmäisenä keinona mainitaan objektin sijamuodon vaihtelu. Lauseessa esiintyvä totaaliobjekti kuten *kirjan* lauseessa *Kirjoitin väitöskirjan* rajaa tekemistä. Partitiiviobjekti *kirjaa* lauseessa *Kirjoitin väitöskirjaa* ei rajaa kirjoittamisprosessia. Verbin ilmaisemaa tekemistä voi rajata myös erilaisten kestonilmausten avulla kuten *Luin kirjaa tunnin*.

Asti ja *saakka* voivat rajata verbin ilmaiseman tekemisen kestoa. Tämä rajaus

voi olla spatiaalista (*Minna ja Iida lauloivat patsaalle saakka*), temporaalista (*Nuoret juhlivat pikkutunneille asti*) tai skalaarista (*Rami opiskeli tohtoriksi asti*).

Asti- ja *saakka-*sanat tekevät lauseessa verbin ilmaiseman tekemisen jatkuvuuden merkityksen eksplisiittiseksi. Valitettavaa on se, että sanakirjoissa annetuissa esimerkeissä ei esiinny itse verbejä.

Verbin ilmaiseman tekemisen jatkumon korostamisen lisäksi *asti-* ja *saakka-*sanat voivat myös korostaa lauseen subjekti-muuttujan tarkoitteen ulottuvuutta. Saksalainen ystäväni, noin 30 vuotta suomalaisen naisen kanssa aviossa ollut mies, voi yhä edelleen uutta kirjahyllyä suunniteltaessa sanoa: »Haluan, että se menee katolle.» Oikeastaan hän haluaisi ilmaista, kuinka korkealle kirjahyllyn tulisi ulottua. Hän ei osaa käyttää *asti-* ja *saakka-*sanoja, joiden avulla asian ilmaisu kävisi helposti.

Toisinaan *asti-* ja *saakka-*sanoja esiintyy lauseissa, joissa tekeminen on jo saatu päätökseen, kuten *Ukki kaivoi ojan metsän reunaan asti*. Tällöin *asti* ja *saakka* saavat aikaan sen, että lauseen kiintopisteen eli ojan ymmärretään ulottuvan metsän reunaan. Kolmanneksi *asti* ja *saakka* ilmaisevat asteikon äärrajaa, puhujan mielestä kaukaista kiintopistettä. Esimerkkejä tällaisesta käytöstä ovat *Matkustelitko Chillessä asti?* tai *Onpas mukavaa olla tässä asti*.

Yhdessä lauseessa voi myös yhdistyä useampi merkitys, eikä aina ole ihan varmaa, mikä merkitys nousee vahvimpana esiin, kuten lauseessa *Väitöstilaisuudessa on yleisöä Berliinistä saakka*.

Asti- ja *saakka-*sanojen funktioiden lisäksi olen tutkinut niiden kategoriointia. Vuonna 2004 ilmestyneessä Isossa suomen kieliopissa *asti-* ja *saakka-*sanat kategorioidaan terminatiivisiksi partikkeleiksi ja asteikkopartikkeleiksi. *Asti-* ja *saakka-*sanat on aikojen saatossa kategorioitu postpositioiksi, adverbeiksi, paikallissijain vahvis-

tuspartikkeleiksi ja näiden yläkategoriaan partikkeleiksi. Yksi tavoitteeni tässä tutkimuksessa on ollut *asti-* ja *saakka-*sanojen kategorioinnin historian selvittäminen ja niiden syiden miettiminen, jotka ovat johdaneet kategorianvaihtoon.

Tätä tutkimusta tehdessäni olen käyttänyt apunani kieliopillistumisen teoriaa: ajatusta siitä, että kieli elää ja muuttuu jatkuvasti ja kieliopilliset yksiköt, kuten *asti* ja *saakka*, saavat uuden tai uusia merkityksiä vanhan merkityksen rinnalle tai tilalle. Usein kieliopillisen yksikön leksi-kaalinen alkuperä on läpinäkyvä. Toisaalta mitä pidemmälle kieliopillinen yksikkö on kieliopillistunut, sitä vaikeampi alkuperää on jäljittää. Yleisesti ollaan kuitenkin sitä mieltä, että alkuperäisestä merkityksestä säilyy jokin nyanssi myös kieliopillistuneessa muodossa.

Asti- ja *saakka-*sanojen läpinäkyvyys ei ole enää varsinkaan tavalliselle kielenpuhujalle itsestään selvä. *Saakka* ja sen murteellinen variantti *saaden* ovat peräisin samasta verbikannasta. *Saaden*-sanaa voidaan pitää 2. infinittiivin instruktiivimuotona *saa-* tai *saatta-*verbivartaloista, siis nykykielen *saada-*verbistä. Nykyisin tunnemme *saada-*verbin merkityksessä *Saan äitienpäivälahjaksi kukkakortin*, siis saksan 'bekommen tai erhalten'-merkityksessä tai modaalisena *Nyt saat ylittää tien!* Aikaisemmin *saada-*verbillä on kuitenkin ollut merkitys 'tulla', josta on vieläkin muutama jäännös. Tämä näkyy esimerkiksi runokielen *ilta saa* merkityksessä 'ilta tulee'. Tämä liikettä kuvaava merkitys 'tulla' on motivoinut *saada-*verbikannan sopivuutta terminatiiviseksi rajattua jatkumoluonnetta ilmaisevaksi partikkeliksi. Myös *tulla-*verbin kaksisuuntaisuus, esimerkiksi alkurajanilmauksen yhteydessä *tulin koulusta* tai loppurajan yhteydessä *tulin kotiin*, on motivoitunut kantaverbin semantiikasta.

Asti-sanon historia on ongelmallisempi. Sitä pidetään sekä muodoltaan että alkupe-
rältään epäselvänä partikkelina. *Asti*-sanon
terminatiivinen tulkinta näyttää syntyvän
liikettä ilmaisevan *astua*-kantaverbin mer-
kityksestä sekä siihen liittyvästä suuntaa ja
erityisesti kohdetta ilmaisevasta sijapäät-
teestä *-i*.

Kieliopillistumiskirjallisuudessa on
yleinen näkemys, että adposition kieliopil-
listumiskehityksessä sanon alkuperäinen
merkitys abstraktistuu tai yleistyy ja sen
käyttökontekstit laajenevat. Käyttö laaje-
nee yleensä alkuperäisestä spatiaalisesta
käytöstä muille abstraktimmille alueille.
Joan Bybeen ja kumppaneiden (1994)
mukaan useissa maailman kielissä monet
lokatiiviset ja liikettä ilmaisevat ilmaukset
kieliopillistuvat ilmaisemaan tempusta tai
aspektia. Tästä esimerkkinä on englannin
futuuri *to be going to*.

Liike etenee paikassa ja sen etenemi-
nen on helposti käsitteistettävissä liikkeeksi
myös ajassa — ajan kuluksi. Suomalaises-
sa tutkimusperinteessä Eeva Kangasmaa-
Minn (1993) on tiivistänyt ajatuksen niin,
että jokainen (finiittimuotoinen) ilmaus on
sidoksissa aikaan: se kuuluu aikaan ja sii-
hen kuluu aikaa. Niinpä esimerkiksi spatiaa-
linen siirtymäkin on sekä liike tilassa että
siihen kulunut kesto ajassa.

Koko ajan kirjoitustyön taustalla erään-
laisena johtoteemana on häilynyt alkupe-
räinen tutkimuskysymykseni eli *asti*- ja
saakka-sanojen synonymia. Aluksi otin
selvää siitä, missä päin Suomea *asti*- tai
saakka-sanaa esiintyy ja kuinka synonyy-
misiä ne käytöltään ovat. Myöhemmin kiin-
nostuin tutkimaan sitä, miten synonyymisia
nämä sanat ovat kautta kirjakielen historian
olleet. Vaikka *asti*-sanaa on aina käytetty
paljon enemmän, on *saakka*-sanaa kuiten-
kin esiintynyt koko kirjakielemme historian
ajan. Agricolan teksteissä *asti*-sanalla on
427 esiintymää, ja *saakka*-sanalla 29 esiin-

tymää. Bibliassa *asti* esiintyy 1186 kertaa
ja *saakka* esiintyy 41 kertaa. 1800-luvun
kirjakielen aineistossa *asti* esiintyy 1521
kertaa ja *saakka* 311 kertaa. Nykykirjaki-
elen aineistossani *asti* esiintyy 676 kertaa,
kun taas *saakka* esiintyy puolta vähemmän
eli 335 kertaa.

Suomen kielen taajuussanastossa *asti*-
sanon esiintymiä on 104 kappaletta ja *saak-
ka*-sanon esiintymiä 101 kappaletta yhteensä
408301 sanasta. Taajuussanaston materiaali
on 1960-luvun yleiskieltä. *Asti* ja *saakka*
ovat tämän mukaan olleet 1960-luvulla
esiintymäfrekvenssiltään lähes identtiset.
Aivan tuoreimpia tutkimustuloksia *asti*- ja
saakka-sanojen frekvenssistä löytyy CSC-
kielipankin sähköisistä suomen sanomaleh-
tikielen taajuussanastosta vuodelta 2004.
Myös tässä taajuussanastossa *asti*- ja *saak-
ka*-sanojen esiintymäfrekvenssi on lähes
identtinen. Miljoonan sanon otoksessa *asti*
esiintyy 224 kertaa ja *saakka* 220 kertaa.

Oma nykykirjakielen tutkimusaineis-
toni ei siis anna aivan samanlaisia tulok-
sia kuin taajuussanastot. Nykykirjakielen
aineistoni koostuu Suomen kuvalehden
vuosikerroista vuosilta 1987, 1994, 1995
ja Aamulehden vuosikerrasta vuodelta 1995
sekä otoksista kaunokirjallisia teoksia. Mis-
tä selvät frekvenssierot voivat johtua?

Olen kuullut anekdootin, jossa Hel-
singin sanomien toimituksen seinällä olisi
kielto käyttää *saakka*-sanaa, koska siinä on
kaksi kirjainta enemmän kuin *asti*-sanassa.
Tällaiset säännöt vaikuttavat tietysti myös
käytetystä kielestä koottuihin korpuksiin ja
saattavat pitemmän päälle vaikuttaa sano-
jen käytön yleisyyteen ja myöhemmin nii-
den elinikään. Näin on käynyt tutkimuksen
kohteena olleiden *asti*- ja *saakka*-sanojen
murteellisten varianttien kohdalla. *Saaden*,
jota on alun perinkin esiintynyt puhutussa
kielessä vain suppealla lounaismurteiden
alueella, hävisi kirjakielestä jo ennen 1642
Biblian ilmestymistä.

Astikka-sanaa, jota on esiintynyt lounaisten siirtymämurteiden alueella, hämäläismurteiden alueella ja kaakoismurteiden itäosissa, ei kirjakielen korpuksista löydy ollenkaan. Se on kuitenkin säilynyt puhekielen varianttina näihin päiviin asti.

Jokainen meistä väitöstilaisuudessa läsnäolevista tunnistaa sekä *asti*- että *saakka*-sanan, mutta harva on tietoisesti miettinyt kumpaa sanaa yleisemmin tai mieluummin käyttää tai kumpi sana niin sanotusti sopii suuhun paremmin. Taustalla tähän sopivuuden tunteeseen on useita tekijöitä. Tällaisia ovat esimerkiksi sosiaaliset ja sociolingvistiset seikat, kuten lapsuuden kotiseudun murre, se, kuinka paljon henkilöllä on koulutusta, missä päin Suomea hän on ollut työssä ja asunut aikuisena, keitä ystäväpiiriin kuuluu.

Toisaalta myös kielen muotoon liittyvät seikat kuten alkusointu saattavat vaikuttaa siihen, kumman sanan valitsee. Itse olen kasvanut aikuiseksi itämurteisessa ympäristössä, ja minun korvaani kuulostaa paremmalta sanoa *syksystä saakka* ja *aamusta asti* kuin *syksystä asti* ja *aamusta saakka*. Kuitenkin korpuksista löytyy esiintymiä näistä kaikista neljästä. Ainoa merkittävä ero *asti*- ja *saakka*-sanojen käytöllä suomen murteissa on *asti*-sanan käyttö erilaisissa skalaarisissa eli laatua tai määrää kuvaavissa kiteytymissä, kuten *tarpeeksi asti*, *vaivaksi asti*, *riittämiin asti* ja suhteellisen harvinainen *myydä asti* esimerkiksi lauseessa *Kaloja saatiin myydä asti*. Tämän tyyppisissä ilmauksissa ei aineistossani esiintynyt *saakka*-sanaa. Kuitenkin voin helposti internetin hakukoneella löytää esimerkkejä myös sellaisista *saakka*-sanojen käytöistä, joita murreaineistossa ei esiintynyt. Internetistä löytyy myös *tarpeeksi saakka*, *vaivaksi saakka* ja jopa *myydä saakka*.

Tutkimustyön edetessä kiinnostukseni synonymiaa kohtaan sai myös toisen ulottuvuuden: käytännön kokemusten kautta

huomasin, että sanojen »täydellinen synonymia» ei empiirisesti todellakaan liene todistettavissa. Minua alkoi *asti*- ja *saakka*-sanojen täydellisen synonymian »todistamisen» sijaan kiinnostaa itse synonymiakäsite. Aloin pohdin, mitä synonymia oikeastaan on? Miten sitä oikeastaan voidaan tutkia? Voidaanko sitä tutkia?

Käyttämässäni teoriataustassa, Ronald Langackerin kehittämässä kognitiivisessa kieliopissa, synonymiaa on käsitelty varsin vähän. Synonymian tutkiminen osoittautuu nimittäin kognitiivisen kieliopin kannalta tavallaan turhaksi, sillä kognitiivisen kieliopin perusfilosofian olennaisena ajatuksena on, että ilmaukset eivät koskaan ole täysin identtisiä. Kun puhuja valitsee haluamansa tavan ilmaista jokin asia, hän esittää samalla aina myös oman mielikuvansa ja näkökantansa. Niinpä jokainen pienikin ero ilmauksen muodossa merkitsee väistämättä eroa myös sen merkityksessä. Kognitiivisessa kieliopissa korostetaan puhujan valintoja ja tämän valitsemää subjektiivista näkökulmaa tilanteen käsitteistyksen tasolla. Niinpä kuvattavaa tilannetta esittäessään puhuja voi valita siihen erilaisia näkökulmia ja esittää sen valitsemallaan tavalla.

Yritän tutkimukseni avulla todistaa, että kognitiivisessa kielentutkimuksessa ei pitäisi kuitenkaan unohtaa, että puheella on aina kuulijansa ja tekstillä on lukijansa, eikä kukaan käytä kieltä ottamatta huomioon vastaanottajaa tai yleisöä. Puhujan tyyli, hänen sanavalintansa, on aina riippuvainen vastaanottajasta, siitä kenelle puhuttu tai kirjoitettu kieli on tarkoitettu. Kielenkäytössä sanat esiintyvät aina osana laajempaa teksti- ja tilanneyhteyttä. Sanan merkitykseen tiivistyy se tieto, arvot ja asenteet, jotka toistuvat sanaa käytettäessä. Tällainen käyttöpohjainen merkitys on erilainen eri kielenkäyttäjillä, mutta jaamme kuitenkin saman kulttuurin jäsenenä niin paljon samantyyppisiä kielenkäyttötilan-

teita, että voidaan puhua myös eri puhujille yhteisistä merkityksistä. Kognitiivisen kieliopin mukaisesti tietyt useammin esiintyvät rakenteet konventionaalistuvat ihmisten tuottamassa puheessa.

Jokaisella ihmisellä on kuitenkin myös oma idiolekti, oma tyyli puhua ja käyttää kieltä. Koska jokaisella ihmisellä on oma idiolekti ja omat mieltymyksensä käyttää sanavarastoaan, johtaa synonymian tutkimuskin välttämättä myös yhden yksittäisen puhujan jäljille. Tästä syystä pitäisikin kenties puhua synonymiasta kieliyhteisön ja yksilön tasoilla.

Asti- ja *saakka-*sanojen synonymiaa pohti myös eräs blogikirjoittaja. Nimi-merkki Maikutsaiku kirjoittaa: »Ja niin hän kirjoittaa päiväkirjaansa elämänsä loppuun saakka... Asti vai saakka? Kumpi on äidinkiellisesti oikeampi?»

Kieliyhteisön tasolla *asti-* ja *saakka-*sanat ovat synonyymeja. Yhden yksittäisen kielenpuhujan idiolektissa näillä sanoilla ja niiden käytöllä todennäköisesti on eroa. Sanavarastohan karttuu omassa elinpiirissä opituista ilmauksista, aluksi kotoa ja kotimurteesta, vanhemmilta ja muilta perheelle ja erityisesti kieltä omaksuvalle lapselle läheisiltä ihmisiltä. Myöhemmin koulutus ja laajeneva sosiaalinen elinpiiri, lukuharrastukset sekä tiedotusvälineet ja media yleensäkin tarjoavat uutta sanastoa käyttöömmee. Aikaisemmin eivät ihmiset liikkuneet niin paljon lähimmän elinpiirinsä ulkopuolelle. Nykyisin liikkuvuus on paljon suurempaa, ja tämän myötä sosiaaliset kon-

taktit oman murrealueen ulkopuolelle ovat kasvaneet. Niin kauan kuin lasten saduissa, päivälehdissä ja televisiouutisissa esiintyy molempia sanoja, *asti-* ja *saakka-*sanojen synonyymiakin tulee säilymään.

Palaan vielä lektioni alussa kertomaani tarinaan. On kulunut yksitoista vuotta siitä, kun japanilainen ystäväni kysyi minulta *asti-* ja *saakka-*sanojen erosta. Vastaukseni tulee myöhässä, mutta ehkä syvällisempänä kuin alun perin oli tarkoitus. Väitöskirjani on lähtenyt Japaniin asti kiitokseksi kysyjälle. ■

LÄHTEET

- BYBEE, JOAN – PERKINS, REVERE – PAGLIUCA, WILLIAM 1994: *The evolution of grammar. Tense, aspect, and modality in the languages of the world*. Chicago: The University of Chicago Press.
- KANGASMAA-MINN, EEVA 1993: Aspektista ja sen sukulaisilmiöistä suomalais-ugri-laisissa kielissä. – Valma Yli-Vakkuri (toim.), *Tutkimuksia syntaksin ja pragmasyntaksin alalta* s. 13–23. *Studia comparativa Linguarum Orbis Maris Baltici* 1. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 43. Turku.
- LANGACKER, RONALD 1991: *Concept, Image, and Symbol. The cognitive Basis of Grammar*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- SETÄLÄ, E.N. 1952: *Suomen kielen lauseoppi*. 13. painos. Tarkistanut Matti Sadeniemi. Helsinki: Otava.

PIA PÄIVIÖ *Suomen kielen asti ja saakka. Terminatiivisten partikkelien synonymia, merkitys, käyttö, ja kehitys sekä asema kieliopissa*. Turun yliopiston suomalaisen ja yleisen kielitieteen laitoksen julkaisuja 75. Turku 2007.

Sähköposti: ppaivio@indiana.edu